

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
О.О.БОГОМОЛЬЦЯ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Вченої ради
Інституту післядипломної освіти
НМУ імені О.О. Богомольця
протокол № 5 від 15.01.2026 р.

Голова Вченої ради

Т.А. Вежновець

**НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА
ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ**

«ДИТЯЧА ГІНЕКОЛОГІЯ»

Київ – 2026

Навчальний план та програма циклу спеціалізації зі спеціальності «Дитяча гінекологія» розроблені працівниками кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О.Богомольця

Рецензенти:

Громова Антоніна Макарівна, доктор медичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, професор, завідувач кафедри акушерства і гінекології №1, Полтавського державного медичного університету

Бенюк Василь Олексійович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедрою факультетського акушерства і гінекології, НМУ імені О.О.Богомольця

Навчальна програма та план циклу спеціалізації зі спеціальності "Дитяча гінекологія" розглянуті постійно діючою навчально-методичною комісією вченої ради Інституту післядипломної освіти НМУ імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ:

Протокол від 13 січня 2026 р № 5.

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ

Говсеєв

Дмитро Олександрович

завідувач кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, д.мед.н., професор

Берестовий

Владислав Олегович

PhD, доцент кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, доктор філософії

Геревич

Надія Василівна

доцент кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, к.мед.н., доцент

Громова

Олександра Леонідівна

асистент кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, д.мед.н.,

Мартінова

Лілія Іванівна

доцент кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, к.мед.н., доцент

Ярошук

Олена Борисівна

PhD, асистент кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, доктор філософії

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма призначена для підготовки лікарів-спеціалістів за спеціальністю «Дитяча гінекологія».

У програмі визначається зміст навчання на циклі спеціалізації, встановлюються вимоги до обсягу та рівня підготовки фахівців.

Цикл проводиться відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України від 14.07.21 р № 725 «Про затвердження Положення про систему БПР медичних і фармацевтичних працівників» та від 29 вересня 2023 р. № 1036 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 725»; Наказів МОЗ України від 25 липня 2023р № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями», від 16.04.2025 № 650 "Про затвердження Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України" відповідно до вимог Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (випуск 78 «Охорона здоров'я»).

Мета циклу спеціалізації - перепідготовка лікарів-педіатрів, лікарів-хірургів дитячих, лікарів акушерів гінекологів, які вирішили змінити спеціальність, і лікарів-гінекологів дитячого та підліткового віку, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю, відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Дитяча гінекологія» або відновити медичну (фармацевтичну) практику.

Тривалість навчання:

- Лікарі-педіатри, лікарі-хірурги дитячі, лікарі-акушери-гінекологи: 6 місяців (936 год.).
- лікарі-гінекологи дитячого та підліткового віку, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю: 3 місяці (468 год.).

Цикл спеціалізації передбачає розгляд питань з міжнародно-правових, загально-державних та біоетичних основи роботи дитячого гінеколога, сучасних методів обстеження та знеболення в дитячій гінекології. Висвітлено питання вагітності і пологів у неповнолітніх, проблеми підліткового материнства. Особлива увага приділяється проблемі збереження репродуктивної функції при онкологічній патології у дівчат пубертатного віку.

Програма охоплює обсяг як теоретичних, так і практично-прикладних знань, вмінь і навичок, необхідних для отримання професійної кваліфікації лікаря гінеколог дитячого та підліткового віку зі спеціальності «Дитяча гінекологія».

Програма побудована за системою блоків. Основними блоками є 10 розділів програми. Розділ – самостійна частина програми, в якій подано значну за обсягом навчальну інформацію з питань дитячої гінекології або суміжних дисциплін. Розділи поділено на теми. Для полегшення орієнтування у програмі та впорядкування інформації, що міститься в ній, розділи і теми закодовано.

За додатковими програмами включено: медична генетика, а з додаткових дисциплін – проблеми СНІДу та вірусних гепатитів, надання допомоги за гуманітарних надзвичайних станів mhGAP (Mental Health Gap Action Programme), протидія насильству в сім'ї, організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях, військово-медична підготовка, гуманітарні аспекти клінічного мислення (медична психологія), медичне право, особливості надання акушерсько-гінекологічної допомоги під час військових дій та обмежених ресурсів.

Навчальний план циклу визначає контингент слухачів, тривалість їх навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми. У разі необхідності, враховуючи базовий рівень знань слухачів, кафедра може вносити корективи та доповнення до навчальних годин, які регламентовані навчальними планами, в межах 15 % від загального обсягу часу.

Навчальний план та програму доповнено кваліфікаційною характеристикою лікаря-спеціаліста за спеціальністю " Дитяча гінекологія ", переліком практичних навичок лікаря за спеціальністю "Дитяча гінекологія" та списком рекомендованих джерел.

Для виконання програми під час навчання передбачено такі види навчальних занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарських занять, а також самостійну роботу слухачів.

Лікарі, які виконали програму циклу спеціалізації, підлягають атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням професійної кваліфікації лікаря-спеціаліста зі спеціальності «Дитяча гінекологія».

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН циклу спеціалізації «Дитяча гінекологія»

Тривалість навчання:

- лікарі-педіатри, лікарі-хірурги дитячі, лікарі-акушери-гінекологи: 6 місяців (936 год.).
- лікарі-гінекологи дитячого та підліткового віку, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю: 3 місяці (468 год.).

Мета навчання: підготовка лікарів до атестації (присвоєння) на звання лікаря – спеціаліста за спеціальністю "Дитяча гінекологія" та визначення рівня його знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог.

Контингент слухачів: лікарі-педіатри, лікарі-хірурги дитячі, лікарі-акушери-гінекологи, лікарі-гінекологи дитячого та підліткового віку, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю (відповідно до Наказів МОЗ України від 25 липня 2023р № 1347 та від 16.04.2025 № 650).

Для лікарів-гінекологів дитячого та підліткового віку, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю: 3 місяці (468 год.).

Код курсу	Назва розділу	Кількість годин				
		Лекції	Сем. зан.	Пр. зан.	Сам. роб.	Всього
1	Міжнародно-правові, загально-державні та біоетичні основи роботи дитячого гінеколога. Організація спеціалізованої гінекологічної допомоги дівчаткам і підліткам. Сучасні методи обстеження в дитячій гінекології. Ультразвукові дослідження органів малого тазу у дівчат різного віку. Сучасні методи знеболення в практиці дитячої та підліткової допомоги.	0	12	48	2	62

2	Анатомо-фізіологічні аспекти статевого розвитку дівчат. Становлення репродуктивної системи. Фізичний та статевий розвиток дівчат та підлітків.		4	30		34
3	Аномалії розвитку зовнішніх та внутрішніх статевих органів у дітей та підлітків. Порушення статевого розвитку у дівчат	4	6	28	2	40
4	Запальні захворювання органів статевої системи в дівчат різного віку. Пухлини та пухлиноподібні утворення жіночих статевих органів в дитячому та підлітковому віці. «Гострий живіт» в дитячий та підлітковій гінекології	2	8	44	6	60
5	Травми статевих органів у дівчат та підлітків.		4	14		18
6	Патологія молочних залоз у дівчат та підлітків. Ендометриоз статевих органів у дівчат ті підлітків.		4	24		28
7	Аменорея в підлітковому та ранньому репродуктивному віці. Аномальні маткові кровотечі у дівчат-підлітків.	2	14	74	4	94

	Гіперандрогенні стани в підлітковому віці. Екстрагенітальна патологія та становлення менструальної та репродуктивної функції у дівчат. Статеве виховання та контрацепція в підлітковому віці					
8	Вагітність і пологи у неповнолітніх. Проблеми підліткового материнства. Патологічне і оперативне акушерство у неповнолітніх.		4	32	4	40
9	Фармакотерапія в дитячий гінекології		2	10		12
10	Проблеми збереження репродуктивної функції при онкологічній патології у дівчат пубертатного віку		2	10		12
	Всього	8	60	314	18	400

Додаткові програми:

1	2	3	4	5	6	7
1 ДП	Військово-медична підготовка	2	6	8	4	20
2 ДП	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях		2	4		6
3 ДП	Гуманітарні аспекти клінічного мислення (медична психологія)			6		6

4 ДП	Надання допомоги за гуманітарних надзвичайних станів mhGAP `(Mental Health Gap Action Programme)			8		8
5 ДП	Особливості надання акушерсько-гінекологічної допомоги під час військових дій та обмежених ресурсів			6		6
6 ДП	Проблеми СНІДу та вірусних гепатитів			4		4
7 ДП	Протидія насильству в сім'ї			6		6
8 ДП	Медичне право			6		6
Іспит				6		6
Всього додаткові програми		2	8	54	4	68
Всього		10	68	368	22	468

Для лікарів-педіатрів, лікарів-хірургів дитячих, лікарів-акушерів-гінекологів: 6 місяців (936 год.).

Код курсу	Назва розділу	Кількість годин				
		Лекції	Сем. зан.	Пр. зан.	Сам. роб.	Всього
1	Міжнародно-правові, загально-державні та біоетичні основи роботи дитячого гінеколога. Організація спеціалізованої гінекологічної допомоги дівчаткам і підліткам. Сучасні методи обстеження в дитячий гінекології. Ультразвукові дослідження органів малого тазу у дівчат різного віку. Сучасні методи знеболення в практиці дитячої та підліткової допомоги.	0	24	116	4	144
2	Анатомо-фізіологічні аспекти статевого розвитку дівчат. Становлення репродуктивної системи. Фізичний та статевий розвиток дівчат та підлітків.	0	8	70	0	78
3	Аномалії розвитку зовнішніх та внутрішніх статевих органів у дітей та підлітків. Порушення статевого розвитку у дівчат	8	12	62	4	86
4	Запальні захворювання органів статевої системи в дівчат	4	16	92	12	124

	різного віку. Пухлини та пухлиноподібні утворення жіночих статевих органів в дитячому та підлітковому віці. «Гострий живіт» в дитячий та підлітковій гінекології					
5	Травми статевих органів у дівчат та підлітків.	0	8	38	0	46
6	Патологія молочних залоз у дівчат та підлітків. Ендометріоз статевих органів у дівчат та підлітків.	0	8	48	0	56
7	Аменорея в підлітковому та ранньому репродуктивному віці. Аномальні маткові кровотечі у дівчат-підлітків. Гіперандрогенні стани в підлітковому віці. Екстрагенітальна патологія та становлення менструальної та репродуктивної функції у дівчат. Статеве виховання та контрацепція в підлітковому віці	4	28	158	8	198
8	Вагітність і пологи у неповнолітніх. Проблеми підліткового материнства. Патологічне і оперативне акушерство у неповнолітніх.	0	8	64	8	80

9	Фармакотерапія в дитячій гінекології	0	4	24	0	28
10	Проблеми збереження репродуктивної функції при онкологічній патології у дівчат пубертатного віку	0	4	24	0	28
	Всього	16	120	696	36	868

Додаткові програми:

1	2	3	4	5	6	7
1 ДП	Військово-медична підготовка	2	6	8	4	20
2 ДП	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях		2	4		6
3 ДП	Гуманітарні аспекти клінічного мислення (медична психологія)			6		6
4 ДП	Надання допомоги за гуманітарних надзвичайних станів mhGAP `(Mental Health Gap Action Programme)			8		8
5 ДП	Особливості надання акушерсько-гінекологічної допомоги під час військових дій та обмежених ресурсів			6		6
6 ДП	Проблеми СНІДу та вірусних гепатитів			4		4
7 ДП	Протидія насильству в сім'ї			6		6
8 ДП	Медичне право			6		6
Іспит				6		6
Всього додаткові програми		2	8	54	4	68
Всього		18	122	750	40	936

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
ДИТЯЧА ГІНЕКОЛОГІЯ**

Код		Назва розділу, теми
Розділ	Тема	
1	2	3
1		Міжнародно-правові, загально-державні та біоетичні основи роботи дитячого гінеколога. Організація спеціалізованої гінекологічної допомоги дівчаткам і підліткам. Сучасні методи обстеження в дитячій гінекології. Ультразвукові дослідження органів малого тазу у дівчат різного віку. Сучасні методи знеболення в практиці дитячої та підліткової допомоги.
1	1	Організація амбулаторної допомоги дітям та підліткам в місті та сільській місцевості
1	2	Організація стаціонарної допомоги дівчаткам та підліткам
1	3	Законодавчі положення по організації гінекологічної допомоги дівчаткам в Україні
1	4	Етика та деонтологія в дитячій та підлітковій гінекології
1	5	Клінічні та лабораторні методи обстеження
1	6	Електрофізіологічні методи обстеження
1	7	Рентгенологічні методи обстеження
1	8	Ультразвукові методи обстеження
1	9	Радіоізотопні методи обстеження
1	10	Ендоскопічні методи обстеження
1	11	Морфологічні методи обстеження
1	12	Підготовка дитини до ультразвукових досліджень органів малого тазу
1	13	Проведення ультразвукового дослідження органів малого тазу у дівчат різного віку
1	14	Знеболення при виконанні «малих» операцій та діагностичних маніпуляцій
2		Анатомо-фізіологічні аспекти статевого розвитку дівчат. Становлення репродуктивної системи. Фізичний та статевий розвиток дівчат та підлітків.
2	1	Анатомія статевих органів у дівчат
2	2	Фізіологія особливості статевого розвитку дівчат та підлітків по періодах
2	3	Фізичний статевий розвиток дітей та підлітків

2	4	Ендокринний статус здорових дітей та підлітків
3		Аномалії розвитку зовнішніх та внутрішніх статевих органів у дітей та підлітків. Порушення статевого розвитку у дівчат
3	1	Аплазія матки та вагіни
3	2	Аплазія шийки матки при функціональній матці
3	3	Аплазія вагіни
3	4	Подвоєння і аплазія протоків репродуктивної системи
3	5	Передчасний статевий розвиток
3	6	Затримка статевого розвитку
4		Запальні захворювання органів статевої системи в дівчат різного віку. Пухлини та пухлиноподібні утворення жіночих статевих органів в дитячому та підлітковому віці. «Гострий живіт» в дитячий та підлітковій гінекології
4	1	Неспецифічні запальні захворювання статевих органів у дівчат і підлітків
4	2	Специфічні запальні захворювання статевих органів (трихомоніаз, гонорея, сифіліс, туберкульоз, папіломовірусна інфекція, парвовірусна інфекція)
4	3	СНІД
4	4	Пухлини вульви та вагіни
4	5	Пухлини матки
4	6	Пухлини та пухлиноподібні утворення яєчників
4	7	«Гострий» живіт при кровотечі в черевну порожнину
4	8	«Гострий» живіт при порушенні кровопостачання органів малого тазу та пухлин
4	9	«Гострий» живіт при запаленні статевих органів
4	10	Хронічні юнацькі запори
4	11	Апендикулярно-генітальний синдром
4	12	Міжменструальний больовий синдром
5		Травми статевих органів у дівчат та підлітків.
5	1	Травми зовнішніх статевих органів
5	2	Травми внутрішніх статевих органів
5	3	Медичні та судово-медичні аспекти наслідків травм статевих органів
6		Патологія молочних залоз у дівчат та підлітків. Ендометріоз статевих органів у дівчат та підлітків.
6	1	Аномалії розвитку молочних залоз
6	2	Набуті захворювання молочних залоз
6	3	Ендометріоз зовнішній
6	4	Ендометріоз внутрішній

7		Аменорея в підлітковому та ранньому репродуктивному віці. Аномальні маткові кровотечі у дівчат-підлітків. Гіперандрогенні стани в підлітковому віці. Екстрагенітальна патологія та становлення менструальної та репродуктивної функції у дівчат. Статеве виховання та контрацепція в підлітковому віці
7	1	Первинна аменорея
7	2	Вторинна аменорея
7	3	Етіологія АМК та їх патогенез
7	4	Алгоритм проведення діагностичних заходів при АМК
7	5	Лікування АМК у дівчат ті підлітків
7	6	Гіперандрогенія та ризики для здоров'я
7	7	Менеджмент юних пацієток з різними формами гіперандрогенії
7	8	Серцево-судинна патологія
7	9	Захворювання нирок
7	10	Захворювання шлунково-кишкового тракту
7	11	Захворювання крові
7	12	Ендокринна патологія
7	13	Інфекційні захворювання
7	14	Алергічні захворювання
7	15	Концептуальні засади статевого виховання
7	16	Гендерні аспекти статевого виховання
7	17	Підлітковий та юнацький вік. Психічна саморегуляція у підлітково-юнацькому віці
7	18	Психосексуальний розвиток і міжстатеві відносини у підлітковому віці
7	19	Вплив психоактивних речовин на репродуктивне здоров'я підлітків
7	20	Відповідальне батьківство та підлітково-юнацький вік як етап його формування
7	21	Контрацепція в підлітковому віці
8		Вагітність і пологи у неповнолітніх. Проблеми підліткового материнства. Патологічне і оперативне акушерство у неповнолітніх.
8	1	Психо-соціальні проблеми пов'язані з вагітністю неповнолітніх
8	2	Вагітність у неповнолітніх. Особливості протікання
8	3	Пологи у неповнолітніх
8	4	Післяпологовий період, його особливості
8	5	Токсикозі юних вагітних

8	6	Акушерські кровотечі
8	7	Шок і термінальні стани при акушерській патології
8	8	Вагітність у неповнолітніх. Особливості протікання.
8	9	Біомеханізм пологів
8	10	Кесарів розтин
8	11	Переривання вагітності у ранні строки
8	12	Переривання вагітності у пізні строки
9		Фармакотерапія в дитячій гінекології
9	1	Особливості терапії запальних захворювань у гінекології дитячого та підліткового віку
10		Проблеми збереження репродуктивної функції при онкологічній патології у дівчат пубертатного віку
10	1	Особливості оперативного лікування онкологічної патології у дівчат
10	2	Органозберігаючі операції
		Додаткові програми:
11		Військово-медична підготовка
12		Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях
13		Гуманітарні аспекти клінічного мислення (медична психологія)
14		Туберкульоз
15		Особливо небезпечні інфекції
16		Радіаційна медицина
17		Проблеми СНІДу та вірусних гепатитів
18		Імунологія
19		Питання імунопрофілактики
20		Протидія насильству в сім'ї
21		Медичне право

Для лікарів-гінекологів дитячого та підліткового віку, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю: 3 місяці (468 год.).

Номер теми	Назва розділу, теми	Кількість годин				
		Лекції	Сем. зан.	Пр. зан.	Сам. роб.	Всього
	Міжнародно-правові, загально-державні та біоетичні основи роботи дитячого гінеколога. Організація спеціалізованої гінекологічної допомоги дівчаткам і підліткам. Сучасні методи обстеження в дитячій гінекології. Ультразвукові дослідження органів малого тазу у дівчат різного віку. Сучасні методи знеболення в практиці дитячої та підліткової допомоги.					
1	Організація амбулаторної допомоги дітям та підліткам в місті та сільській місцевості		4			4
2	Організація стаціонарної допомоги дівчаткам та підліткам		4			4
3	Законодавчі положення по організації гінекологічної допомоги дівчаткам в Україні		2			2
4	Етика та деонтологія в дитячій та підлітковій гінекології		2			2
5	Клінічні та лабораторні методи обстеження			6		6
6	Електрофізіологічні методи обстеження			4		4
7	Рентгенологічні методи обстеження			4		4
8	Ультразвукові методи обстеження			6		6
9	Радіоізотопні методи обстеження			4		4
10	Ендоскопічні методи обстеження			6		6
11	Морфологічні методи обстеження			4		4
12	Підготовка дитини до ультразвукових досліджень органів малого тазу			4		4
13	Проведення ультразвукового дослідження органів малого тазу у дівчат різного віку			6	1	7

14	Знеболення при виконанні «малих» операцій та діагностичних маніпуляцій			4	1	5
Анатомо-фізіологічні аспекти статевого розвитку дівчат. Становлення репродуктивної системи. Фізичний та статевий розвиток дівчат та підлітків.						
1	Анатомія статевих органів у дівчат			7		7
2	Фізіологія особливості статевого розвитку дівчат та підлітків по періодах		2	8		10
3	Фізичний статевий розвиток дітей та підлітків			8		8
4	Ендокринний статус здорових дітей та підлітків		2	7		9
Аномалії розвитку зовнішніх та внутрішніх статевих органів у дітей та підлітків. Порушення статевого розвитку у дівчат						
1	Аплазія матки та вагіни		1	4		5
2	Аплазія шийки матки при функціональній матці		1	4		5
3	Аплазія вагіни		1	4		5
4	Подвоєння і аплазія протоків репродуктивної системи		1	4		5
5	Передчасний статевий розвиток	2	1	6	2	11
6	Затримка статевого розвитку	2	1	6		9
Запальні захворювання органів статевої системи в дівчат різного віку. Пухлини та пухлиноподібні утворення жіночих статевих органів в дитячому та підлітковому віці. «Гострий живіт» в дитячий та підлітковій гінекології						
1	Неспецифічні запальні захворювання статевих органів у дівчат і підлітків		1	4	1	6
2	Специфічні запальні захворювання статевих органів (трихомоніаз, гонорея, сифіліс, туберкульоз, папіломовірусна інфекція, парвовірусна інфекція)		1	3	1	5

3	СНІД		1	3		4
4	Пухлини вульви та вагіни		1	4	1	6
5	Пухлини матки		1	4		5
6	Пухлини та пухлиноподібні утворення яєчників		1	4		5
7	«Гострий» живіт при кровотечі в черевну порожнину	1		4	1	6
8	«Гострий» живіт при порушенні кровопостачання органів малого тазу та пухлин	1		4		5
9	«Гострий» живіт при запаленні статевих органів			3	1	4
10	Хронічні юнацькі запори		1	3		4
11	Апендикулярно-генітальний синдром			4	1	5
12	Міжменструальний больовий синдром		1	4		5
Травми статевих органів у дівчат та підлітків.						
1	Травми зовнішніх статевих органів			7		7
2	Травми внутрішніх статевих органів			7		7
3	Медичні та судово-медичні аспекти наслідків травм статевих органів		4			4
Патологія молочних залоз у дівчат та підлітків. Ендометріоз статевих органів у дівчат ті підлітків.						
1	Аномалії розвитку молочних залоз		1	6		7
2	Набуті захворювання молочних залоз		1	6		7
3	Ендометріоз зовнішній		1	6		7
4	Ендометріоз внутрішній		1	6		7
Аменорея в підлітковому та ранньому репродуктивному віці. Аномальні маткові кровотечі у дівчат-підлітків. Гіперандрогенні стани в підлітковому віці. Екстрагенітальна патологія та						

становлення менструальної та репродуктивної функції у дівчат. Статеве виховання та контрацепція в підлітковому віці						
1	Первинна аменорея		1	4		5
2	Вторинна аменорея		1	4		5
3	Етіологія АМК та їх патогенез			4	1	5
4	Алгоритм проведення діагностичних заходів при АМК			4	1	5
5	Лікування АМК у дівчат ті підлітків			4	1	5
6	Гіперандрогенія та ризики для здоров'я		1	4		5
7	Менеджмент юних пацієнок з різними формами гіперандрогенії	1		4		5
8	Серцево-судинна патологія		1	3		4
9	Захворювання нирок		1	3		4
10	Захворювання шлунково-кишкового тракту		1	3		4
11	Захворювання крові		1	3		4
12	Ендокринна патологія		1	3		4
13	Інфекційні захворювання		1	3		4
14	Алергічні захворювання		1	3		4
15	Концептуальні засади статевого виховання		1	3		4
16	Гендерні аспекти статевого виховання		1	3		4
17	Підлітковий та юнацький вік. Психічна саморегуляція у підлітково-юнацькому віці			4	1	5
18	Психосексуальний розвиток і міжстатеві відносини у підлітковому віці		1	4		5
19	Вплив психоактивних речовин на репродуктивне здоров'я підлітків		1	4		5

20	Відповідальне батьківство та підлітково-юнацький вік як етап його формування			3		3
21	Контрацепція в підлітковому віці	1		4		5
Вагітність і пологи у неповнолітніх. Проблеми підліткового материнства. Патологічне і оперативне акушерство у неповнолітніх.						
1	Психо-соціальні проблеми пов'язані з вагітністю неповнолітніх		2			2
2	Вагітність у неповнолітніх. Особливості протікання		1	3		4
3	Пологи у неповнолітніх		1	3		4
4	Післяпологовий період, його особливості			3		3
5	Токсикозі юних вагітних			3	1	4
6	Акушерські кровотечі			3		3
7	Шок і термінальні стани при акушерській патології			3		3
8	Вагітність у неповнолітніх. Особливості протікання.			3		3
9	Біомеханізм пологів			2	1	3
10	Кесарів розтин			3		3
11	Переривання вагітності у ранні строки			3	1	4
12	Переривання вагітності у пізні строки			3	1	4
Фармакотерапія в дитячій гінекології						
1	Особливості терапії запальних захворювань у гінекології дитячого та підліткового віку		2	10		12
Проблеми збереження репродуктивної функції при онкологічній патології у дівчат пубертатного віку						
1	Особливості оперативного лікування онкологічної патології у дівчат	1	6		7	1

2	Органозберігаючі операції	1	4		5	1
	Всього	8	60	314	18	400

Для лікарів-педіатрів, лікарів-хірургів дитячих, лікарів-акушерів-гінекологів: 6 місяців (936 год.).

Номер теми	Назва розділу, теми	Кількість годин				
		Лекції	Сем. зан.	Пр. зан.	Сам. роб.	Всього
	Міжнародно-правові, загально-державні та біоетичні основи роботи дитячого гінеколога. Організація спеціалізованої гінекологічної допомоги дівчаткам і підліткам. Сучасні методи обстеження в дитячій гінекології. Ультразвукові дослідження органів малого тазу у дівчат різного віку. Сучасні методи знеболення в практиці дитячої та підліткової допомоги.					
1	Організація амбулаторної допомоги дітям та підліткам в місті та сільській місцевості		8			8
2	Організація стаціонарної допомоги дівчаткам та підліткам		8			8
3	Законодавчі положення по організації гінекологічної допомоги дівчаткам в Україні		4			4
4	Етика та деонтологія в дитячій та підлітковій гінекології		4			4
5	Клінічні та лабораторні методи обстеження			14		14
6	Електрофізіологічні методи обстеження			10		10
7	Рентгенологічні методи обстеження			10		10
8	Ультразвукові методи обстеження			14		14
9	Радіоізотопні методи обстеження			10		10
10	Ендоскопічні методи обстеження			14		14
11	Морфологічні методи обстеження			10		10
12	Підготовка дитини до ультразвукових досліджень органів малого тазу			10		10
13	Проведення ультразвукового дослідження органів малого тазу у дівчат різного віку			14	2	16

14	Знеболення при виконанні «малих» операцій та діагностичних маніпуляцій			10	2	12
Анатомо-фізіологічні аспекти статевого розвитку дівчат. Становлення репродуктивної системи. Фізичний та статевий розвиток дівчат та підлітків.						
1	Анатомія статевих органів у дівчат			16		16
2	Фізіологія особливості статевого розвитку дівчат та підлітків по періодах		4	18		22
3	Фізичний статевий розвиток дітей та підлітків			18		18
4	Ендокринний статус здорових дітей та підлітків		4	18		22
Аномалії розвитку зовнішніх та внутрішніх статевих органів у дітей та підлітків. Порушення статевого розвитку у дівчат						
1	Аплазія матки та вагіни		2	9		10
2	Аплазія шийки матки при функціональній матці		2	9		10
3	Аплазія вагіни		2	9		10
4	Подвоєння і аплазія протоків репродуктивної системи		2	9		10
5	Передчасний статевий розвиток	4	2	13	4	22
6	Затримка статевого розвитку	4	2	13		18
Запальні захворювання органів статевої системи в дівчат різного віку. Пухлини та пухлиноподібні утворення жіночих статевих органів в дитячому та підлітковому віці. «Гострий живіт» в дитячий та підлітковій гінекології						
1	Неспецифічні запальні захворювання статевих органів у дівчат і підлітків		2	8	2	12
2	Специфічні запальні захворювання статевих органів (трихомоніаз, гонорея, сифіліс, туберкульоз, папіломовірусна інфекція, парвовірусна інфекція)		2	7	2	11

3	СНІД		2	7		9
4	Пухлини вульви та вагіни		2	8	2	12
5	Пухлини матки		2	8		10
6	Пухлини та пухлиноподібні утворення яєчників		2	8		10
7	«Гострий» живіт при кровотечі в черевну порожнину	2		8	2	12
8	«Гострий» живіт при порушенні кровопостачання органів малого тазу та пухлин	2		8		10
9	«Гострий» живіт при запаленні статевих органів			7	2	9
10	Хронічні юнацькі запори		2	7		9
11	Апендикулярно-генітальний синдром			8	2	10
12	Міжменструальний больовий синдром		2	8		10
Травми статевих органів у дівчат та підлітків.						
1	Травми зовнішніх статевих органів			20		20
2	Травми внутрішніх статевих органів			18		18
3	Медичні та судово-медичні аспекти наслідків травм статевих органів		8			8
Патологія молочних залоз у дівчат та підлітків. Ендометріоз статевих органів у дівчат ті підлітків.						
1	Аномалії розвитку молочних залоз		2	12		14
2	Набуті захворювання молочних залоз		2	12		14
3	Ендометріоз зовнішній		2	12		14
4	Ендометріоз внутрішній		2	12		14
Аменорея в підлітковому та ранньому репродуктивному віці. Аномальні маткові кровотечі у дівчат-підлітків. Гіперандрогенні стани в підлітковому віці. Екстрагенітальна патологія та становлення менструальної та репродуктивної функції у дівчат. Статеве виховання та контрацепція в підлітковому віці						

1	Первинна аменорея		2	8		10
2	Вторинна аменорея		2	8		10
3	Етіологія АМК та їх патогенез			8	2	10
4	Алгоритм проведення діагностичних заходів при АМК			8	2	10
5	Лікування АМК у дівчат ті підлітків			8	2	10
6	Гіперандрогенія та ризики для здоров'я		2	8		10
7	Менеджмент юних пацієток з різними формами гіперандрогенії	2		8		10
8	Серцево-судинна патологія		2	7		9
9	Захворювання нирок		2	7		9
10	Захворювання шлунково-кишкового тракту		2	7		9
11	Захворювання крові		2	7		9
12	Ендокринна патологія		2	7		9
13	Інфекційні захворювання		2	7		9
14	Алергічні захворювання		2	7		9
15	Концептуальні засади статевого виховання		2	7		9
16	Гендерні аспекти статевого виховання		2	7		9
17	Підлітковий та юнацький вік. Психічна саморегуляція у підлітково-юнацькому віці			8	2	10
18	Психосексуальний розвиток і міжстатеві відносини у підлітковому віці		2	8		10
19	Вплив психоактивних речовин на репродуктивне здоров'я підлітків		2	8		10
20	Відповідальне батьківство та підлітково-юнацький вік як етап його формування			7		7

21	Контрацепція в підлітковому віці	2		8		10
Вагітність і пологи у неповнолітніх. Проблеми підліткового материнства. Патологічне і оперативне акушерство у неповнолітніх.						
1	Психо-соціальні проблеми пов'язані з вагітністю неповнолітніх		4			4
2	Вагітність у неповнолітніх. Особливості протікання		2	6		8
3	Пологи у неповнолітніх		2	6		8
4	Післяпологовий період, його особливості			6		6
5	Токсикозі юних вагітних			6	2	8
6	Акушерські кровотечі			6		6
7	Шок і термінальні стани при акушерській патології			6		6
8	Вагітність у неповнолітніх. Особливості протікання.			6		6
9	Біомеханізм пологів			4	2	6
10	Кесарів розтин			6		6
11	Переривання вагітності у ранні строки			6	2	8
12	Переривання вагітності у пізні строки			6	2	8
Фармакотерапія в дитячій гінекології						
1	Особливості терапії запальних захворювань у гінекології дитячого та підліткового віку		4	24		28
Проблеми збереження репродуктивної функції при онкологічній патології у дівчат пубертатного віку						
1	Особливості оперативного лікування онкологічної патології у дівчат		2	12		14
2	Органозберігаючі операції		2	12		14
Всього		16	120	696	36	868

КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ЛІКАРЯ-СПЕЦІАЛІСТА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ДИТЯЧА ГІНЕКОЛОГІЯ»

Завдання та обов'язки. Керується чинним законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я, організацію акушерсько-гінекологічної служби.

Застосовує сучасні методи профілактики, діагностики, лікування захворювань гінекологічного профілю і порушень статевого розвитку дітей і підлітків, надає їм швидку та невідкладну медичну допомогу. Проводить трансфузійну терапію та здійснює нагляд за серйозними несприятливими випадками та реакціями, під час або після трансфузії, надає кваліфіковану допомогу при виникненні серйозних несприятливих реакцій. Здійснює нагляд за побічними реакціями/діями лікарських засобів. Проводить консультації за направленнями лікарів інших спеціальностей, в тому числі і вдома. Планує роботу, проводить аналіз її результатів. Веде лікарську документацію. Керує роботою середнього медичного персоналу. Здійснює медичну експертизу з тимчасової непрацездатності. У випадках виявлення ознак стійкої втрати професійної працездатності формує направлення для пацієнтів на проведення оцінювання повсякденного функціонування особи. Бере участь в роботі лікарсько-консультативної комісії. Дотримується принципів медичної деонтології. Бере активну участь в поширенні медичних знань серед батьків і підлітків. Постійно удосконалює свій професійний рівень.

Повинен знати: чинне законодавство про охорону здоров'я та нормативні акти, що регламентують діяльність органів управління і закладів охорони здоров'я, організацію акушерсько-гінекологічної допомоги; основи права в медицині; права, обов'язки та відповідальність лікаря-гінеколога дитячого та підліткового віку; анатоמו-фізіологічні особливості статевого розвитку дівчат; профілактику, клініку, діагностику гінекологічних захворювань; загальні та спеціальні методи обстеження; методи консервативного і хірургічного лікування та реабілітації хворих; сучасну класифікацію гінекологічних хвороб; методи невідкладної медичної допомоги при ювенільних кровотечах, пухлинах, апоплексії яєчників; основи трансфузійної терапії, зокрема особливості

трансфізіологічної тактики при масивних кровотечах, захворюваннях гінекологічного профілю у дітей та підлітків; основи суміжних дисциплін (ендокринології, гематології, генетики тощо); правила оформлення медичної документації; сучасну літературу за фахом та методи її узагальнення. Повинен володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків відповідно до Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної".

Кваліфікаційні вимоги:

Лікар-гінеколог дитячого та підліткового віку: повна вища освіта (спеціаліст, магістр) за напрямом підготовки «Медицина», спеціальністю «Лікувальна справа». Проходження інтернатури за спеціальністю «Лікар-педіатр», «Акушерство і гінекологія» або «Хірургія» з наступною спеціалізацією з «Дитячої гінекології». Безперервний професійний розвиток. Наявність сертифіката лікаря-спеціаліста.

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК
ЛІКАРЯ (ПРОВІЗОРА/ФАРМАЦЕВТА)-СПЕЦІАЛІСТА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ДИТЯЧА ГІНЕКОЛОГІЯ»**

№ з/п	Назва практичної навички
1	Оцінка антропометричних даних дівчини відповідно віку
2	Оцінка розвитку зовнішніх статевих органів
3	Оцінка стадії статевого оволошіння
4	Оцінка стадії розвитку молочних залоз за Танером
5	Оцінка статевого розвитку відповідно віку дівчинки
6	Оцінка гірсутизму за шкалою Ферімана-Голвею
7	Проведення обстеження статевих органів в дзеркалах в залежності від віку
8	Проведення ректоабдомінального дослідження, вагінального дослідження
9	Забір біологічного матеріалу статевих органів для проведення бактеріоскопічного та бактеріологічного дослідження
10	Проведення консультування дівчини та мами дитини з приводу гігієни статевих органів
11	Проведення лікування вульвовагініту в дитячому віці в залежності від етіології
12	Володіти методикою консервативного лікування сінехій статевих губ
13	Володіти методикою хірургічного лікування сінехій статевих губ
14	Володіти методикою гормонального гемостазу при аномальних маткових кровотечах в підлітковому віці
15	Надати невідкладну допомогу при травмах зовнішніх статевих органів
16	Володіти методикою оперативного лікування при ускладнених кіст яєчників (перекрут кісти, розрив з внутрішньочеревною кровотечею)

17	Володіти методикою хірургічного лікування при атрезії дівочої пліви
18	Призначити контрацепцію здоровій дівчині підліткового віку
19	Провести медикаментозне переривання вагітності раннього терміну
20	Провести хірургічне переривання вагітності терміном до 12 тижнів
21	Провести зондування порожнини матки
22	Провести діагностичну гістероскопію та біопсію ендометрію
23	Провести інтерпретацію ультразвукових досліджень статевих органів дівчини допубертатного та пубертатного періоду
24	Провести визначення терміна вагітності
25	Призначити обстеження при аменореї
26	Провести інтерпретацію результатів гормональних обстежень в залежності від віку дівчини
27	Провести консультування для оптимального вибору методу контрацепції
28	Провести лікування інфекцій, що передаються статевим шляхом у дівчини-підлітка
29	Провести дотестове та післятестове консультування при обстеженні на ВІЛ
30	Призначити методи екстреної контрацепції
31	Провести медичне обстеження у випадках сексуального насильства
32	Провести консультацію дівчини та її батьків (опекунів) при щепленні від ВПЛ. Пояснити переваги своєчасного щеплення
33	Призначити обстеження та лікування при дисменореї
34	Методика обробки рук медичного персоналу

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Обов'язкова література:

1. Акушерство та гінекологія: у 4 т. : [нац. підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації, лікарів-інтернів і лікарів-курсантів вищ. мед. закл. (ф-тів) післядип. освіти] / ред. В. М. Запорожан. - 2-ге вид., випр. - Київ : Медицина, 2017. - ISBN 978-617-505-257-0. Т. 1 Акушерство / В. М. Запорожан [та ін.] ; ред. В. М. Запорожан. - 2017. - 1032 с. : іл. - Затв. МОЗ України (лист № 08.01-47/230 від 22.02.2012). Затв. МОН України (лист № 1/11-1018 від 17.06.2015). Вид. відп. до Наказу МОЗ України № 502 від 22.06.2010. - Бібліогр.: с. 1014-1031. - ISBN 978-617-505-587-8 :
2. Оперативна гінекологія: навч. посіб. / Ю. С. Паращук [та ін.]. - Харків : ХНМУ, 2017. - 132 с. : іл. - Затв. Вченою радою ХНМУ. Протокол № 1 від 26.01.2017 р. - Бібліогр.: с. 130-131.
3. Акушерство і гінекологія (у 2-х книгах): підручник (за ред. Грищенко В.І., Щербини М.О.) //Книга I Акушерство. – К.: Медицина, 2011. – 422 с.; Книга II Гінекологія. – К.: Медицина, 2011. – 375 с.
4. Акушерство: підручник (за ред. Б.М. Венцковського, Г.К.Степанківської, В.П. Лакатоша). - К.: ВСВ Медицина, 2011. – 422 с.; Книга II Гінекологія. – К.: Медицина, 2012. – 648 с.
5. Гінекологія: підручник (за ред. Б.М. Венцковського, Г.К.Степанківської, М.Є Яроцького). - К.: ВСВ Медицина, 2011. – 422 с.; Книга II Гінекологія. – К.: Медицина, 2012. – 352 с.
6. Запорожан В.М., Чайка В.К., Маркін Л.Б. Акушерство і гінекологія (у 4-х томах): національний підручник, 2013.
7. Жилка Н. Я. Аналітичний огляд законодавчого забезпечення охорони репродуктивного здоров'я / Н. Я. Жилка. – К.: Вид-во Раєвського, 2005. – 96 с
8. Гінекологія: керівництво для лікарів : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / В. К. Ліхачов ; рец.: Ю. С. Паращук, О. М. Юзько, О. В. Булавенко. -Вінниця : Нова Книга, 2018. - 688 с. - Затв. МОН України (лист МОН України від 12.07.2017 № 1/11-6936). - Бібліогр.: с. 678-687. - ISBN 978-966-382-692-9.
9. Еталони практичних навичок з акушерства та гінекології . Навчальний посібник Вдовиченко Ю.П., Шкіряк-Нижник З.А., Жилка Н.Я., Марченко А.М., Романенко Т.А., Синчук Л.М, Непочатова-Курашкевич Е.І., Сіліна Н.К. К: - 2014. – 56 с.
10. Белоусов Ю.Б. и соавтор. Введение в биоэтику// Укр. мед. часопис, № 3, 2005. – С. 31-41.
11. Біоетика. За редакцією Ковальової О.М.// МОЗ України. 2006 р.- С. 150-163.
12. Гук А. П. Збірник нормативних документів з питань репродуктивного здоров'я в Україні / А. П. Гук, Н. Я. Жилка. – К.: Вид-во Раєвського, 2005. – Т. 1. – 368 с.
13. Гук А. П. Збірник нормативних документів з питань репродуктивного здоров'я в Україні / А. П. Гук, Н. Я. Жилка. – К.: Вид-во Раєвського, 2005. – Т. 2. – 443 с.
14. Навчальний курс по плануванню сім'ї та репродуктивному здоров'ю: посіб. для викладачів / Г. М. Адамова, А. М. Кеней, О. М. Бабенко [та ін.]. – К., 2006. – 634 с.
15. Консультування з питань вагітності: навч. посіб. / за ред. Н. Я. Жилки, О. Г. Карагодіної. – К.: Калита, 2007. – 136 с.
16. Цитологический скрининг рака шейки матки: посіб. для врачей / Л. С. Болгова, Т. Н. Туганова, Л. И. Воробьева [та ін.]. – К., 2017. – 148 с.
17. Фізіологічне акушерство (змістовий модуль): навч. посіб. / Б. М. Венцківський, В. В. Камінський, В. І. Грищенко [та ін.]; МОН, МОЗ України. – К.: Чайка-

- Всесвіт, 2008. – 94 с.
18. Фізіологічне акушерство (змістовий модуль): метод. вказівки для викладачів / Б. М. Венцківський, В. В. Камінський, В. І. Грищенко [та ін.]; МОН, МОЗ України. – К.: Чайка-Всесвіт, 2008. – 112 с.
 19. Надання жінкам послуг, пов'язаних з абортom: клініко-організаційне керівництво/ за ред. Н. Я. Жилки. – К., 2006. – 108 с.
 20. Пероральні гормональні контрацептиви: клінічне керівництво / Венцківський Б.М., Вовк І.Б., Воробйова Л.І. [та ін.].– К., 2007. – 36 с.
 21. Довідник з питань репродуктивного здоров'я / за ред. Н. Г. Гойди. – К.: Вид-во Раєвського, 2004. – 127 с.
 22. Репродуктивное здоровье (руководство для врачей)// Киев. МЗ Украины, 1999 г. –С 127.
 23. Формування здорового способу життя молоді// Київ, 2000 р.-С. 207.
 24. Галузеві клінічні протоколи.
 25. Оперативная гинекология / В.И. Краснопольский, С.Н. Буянова, Н.А. Щукина, А.А. Попов. – 2-е изд. Переработанное. – Москва: «Медпресс-информ», 2013. – 320 с.
 26. Баггиш Каррам. Атлас анатомии таза и гинекологической хирургии /Пер. с англ. – Лондон, ElsevierLtd., 2009. – 1171 с.
 27. Netter's Obstetrics & Gynecology [Text] / Roger P. Smith ; ill. Frank H. Netter. - 3rd ed.- Philadelphia : Elsevier, 2018. - XII, 601 p. : il. - Index: p. 581-601. - ISBN 978-0-7020-7036-5.
 28. Obstetrics & Gynecology [Text] / T. L. Callahan, A. B. Caughey. - 7th ed. - Philadelphia [etc.] : Wolters Kluwer, 2018. - XV, 590 p. : il. - (Blue prints). - Index: p. 571-590. - ISBN 978-1-4963-4950-7.
 29. Fundamentals of Obstetrics and Gynaecology [Text] : Llewellyn-Jones Fundamentals of Obstetrics and Gynaecology / J. Oats, S. Abraham. - 10th ed. - Edinburgh [etc.] : Elsevier, 2017. - VII, 375 p. : il. - (International edition). - Index: p. 365-375. - ISBN 978-0-7020-6064-9.
 30. OBSTETRICS: підручник англійською мовою (editbyI.B. Ventskivska). - К.: Medicine, 2008 – 334 p.
 31. GINECOLOGY: підручник англійською мовою (editbyI.B. Ventskivska). - К.: Medicine, 2010 – 160p.
 32. Obstetrics and Gynecology [Text] : textbook for students of higher medical education establishments : in 2 vol. / V. I. Gryshchenko [et al.] ; ed.: V. I. Gryshchenko, M . O. Shcherbina. - 2nd ed. - Kyiv : Medicine, 2018.Vol. 1 : Obstetrics. - 2018. - 392 p. - Allowed by the Ministry of Public Health of Ukraine ; Published in accordance with the Order of the Ministry of Health of Ukraine № 502 of 22 June 2010. - Bibliogr.: p. 384. - ISBN 978-617-505-693-6.
 33. Obstetrics and Gynecology [Text] : textbook for students of higher medical education establishments : in 2 vol. / V. I. Gryshchenko [et al.] ; ed.: V. I. Gryshchenko, M . O. Shcherbina. - 2nd ed. - Kyiv : Medicine, 2018.Vol. 2 : Gynecology. - 2018. - 352 p. - Allowed by the Ministry of Public Health of Ukraine ; Published in accordance with the Order of the Ministry of Health of Ukraine № 502 of 22 June 2010. - Bibliogr.: p. 349. - ISBN 978-617-505-694-3 :
 34. Clinical Cases in Obstetrics and Gynecology [Text] / D. Konkov, O. Bulavenko ; Vinnitsa National Pirogov Memorial Medical University. - Vinnitsya : Nilan-Ltd, 2018. - 414 p. - Bibliogr.: p. 410. - ISBN 978-966-924-720-9 .
 35. USMLE. Step 2 СК. 2017 [Text] : lecture notes / ed. E. P. Sakala. - New York : Kaplan Medical, 2016 / Obstetrics & Gynecology. - 2016. - 289 p. : il. - Index: p. 277-289. -

ISBN 978-1-5062-0804-6.

36. Obstetrics and Gynecology [Text] : PreTest MRCOG / Vinnitsya National Pirogov Memorial Medical University ; ed.: O. Bulavenko, D. Konkov. - Vinnitsya : Nilan, 2017.- 244 p. : il. - ISBN 978-966-924-558-8.
37. Comprehensive Gynecology [Text] / ed. R. A. Lobo [et al.]. - 7th ed. - Philadelphia : Elsevier, 2017. - XII, 956 p. : il. - Bibliogr. at the end of the chap. - Index: p. 937-956. - ISBN 978-0-323-32287-4
38. Рекомендована література:
39. Зелінський О. О. Передчасний статевий розвиток у дівчат / О. О. Зелінський, Н. Б. Сербенюк, Л. С. Будяк ; за ред. О. О. Зелінського. – Одеса : ОКФА, 2003. – 152 с.
40. Грицько М. І. Вплив екзогенних і ендогенних чинників на розвиток репродуктивної системи у дівчат-підлітків / М. І. Грицько // Вплив екопатологічних чинників на стан здоров'я дітей : матеріали Всеукр. симп. педіатрів. – Тернопіль, 2004. – С. 36–37. 13.
41. Акушерство і гінекологія. Грищенко В.І., Щербина М.О. — Харків: підручник для лікарів-інтернів, 2011 - 427с.
42. Вдовиченко Ю. П. Оптимізація медико-соціальної допомоги зі збереження репродуктивного здоров'я дівчаток-підлітків / Ю. П. Вдовиченко, Т. М. Тітенко // ПАГ. – 2006. – № 3. – С. 96–97.
43. Гінекологія : підручник / за ред. В. І. Грищенко. – Х. : Основа, 2003. – 734 с. 11.
44. Гречанина Е. Я. Генетика для всіх / Е. Я. Гречанина. – Х., 1998. – 18 с.
45. Грицько М. І. Гормонально-імунологічні аспекти гомеостазу у дівчат-підлітків з ювенільними матковими кровотечами і тиреопатіями / М. І. Грицько // Буковинський медичний вісник. – 2004. – Т. 8, № 2. – С. 42–45. 14.
46. Грицько М. І. Екстрагенітальна патологія як фактор ризику порушень репродуктивного здоров'я дівчат-підлітків і її значення в плануванні сім'ї / М. І. Грицько // Вісник наукових досліджень. – 2004. – № 2 (35). – С. 276–277.
47. Грицько М. І. Соматичні захворювання як причини порушення статевого дозрівання у дівчат-підлітків / М. І. Грицько // Сучасна педіатрія: досягнення і перспективи : наук.-практ. конф. : матеріали. – Львів, 2004. – С. 90–91. 330
48. Державна доповідь про становище дітей в Україні «Реалізація конвенції ООН про права дитини в Україні: досягнення, проблеми, перспективи» (за період 2009-2016 рр.). Кол. авторів. К. – 2016. – 160 с.
49. Жилка Н. Я. Здоров'я та спосіб життя молоді / Н. Я. Жилка // Про становище молоді в Україні (щодо підтримки молоді сім'ї, посилення соціального захисту дітей, молоді у 2001–2006 рр.): щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України / Т. В. Безулік, А. І. Білий, Є. І. Бородін [та ін.]. – К.: Гопак, 2006. – С. 166–184
50. Запорожан В.М. Акушерська патологія: Атлас: Навч. Посібник. В.М.Запорожан, В.П.Мищенко.- Одеса: Одеський медуніверситет, 2005.- 292 с
51. Запорожан В.М., Цегельський М.Р.,Рожковська Н.М. Акушерство і гінекологія. Підручник у 2-х томах Одеський медуніверситет, 2005-420 с.
52. Запорожан В.М., Чайка В.К., Маркін Л.Б. Акушерство і гінекологія у 4 томах національний підручник 2013.
53. Методи контрацепції відповідно до періодів життя. Навчальний посібник. Київ - 2013 – 255 с.
54. Мішиєв В.Д. та співавтор. Психологічна і медикоментозна профілактики алкогольної і наркотичної залежності серед осіб підліткового віку// Київ, 2005.– С. 40.

55. Основи консультування з питань репродуктивного та сексуального здоров'я: навчально-методичний посібник. Під загальною редакцією Б.М. Ворника. К. ВЦ «День печати», 2004. – 248 с.
56. Парашук Ю. С. Репродуктивне здоров'я дівчаток-підлітків / Ю. С. Парашук. – К. : Здоров'я, 2003. – 112 с. 33. Передчасний статевий розвиток у дівчат / за ред. проф. О. О. Зелінського. – Одеса : ОКФА, 2003. – 128 с.
57. Пирогова В. І. Особливості клініки, діагностики та лікування гіперандрогенних станів у дівчат-підлітків / В. І. Пирогова, М. І. Грицько // Практична медицина. – 2004. – Т. X, № 3. – С. 19–24.
58. Пирогова В. І. Стан репродуктивного здоров'я у дівчат підлітків / В. І. Пирогова, Е. Ф. Чайківська, М. І. Грицько // Роль фізичної культури і спорту в здоровому способі життя : 5-та Всеукр. наук.-практ. конф. : тези доп. – Львів, 2001. – С. 71–72.
59. Пирогова В. І. Шляхи реалізації сексуальності в сучасних умовах дівчат-підлітків / В. І. Пирогова, О. Р. Цьолко, Е. Ф. Чайківська // Збірник наукових праць Асоціації акушерів-гінекологів України. – К. : Інтермед, 2011. – С. 612–616.
60. Поташнюк та співавтор. Проблеми формування репродуктивного здоров'я молоді. Проблеми вікової фізіології матері// Всеукраїнська науково-практична конференція. Луцьк. 2005 р. – С.158-162.
61. Стандартные принципы обследования и лечения детей и подростков (Настольная книга детского гинеколога) / под ред. В. И. Кулакова, Е. В. Уваровой. – М. : Триада-Х, 2004. – 136 с.
62. Яковлева Е. Б. Клініко-анамнестична характеристика дівчат-підлітків з передменструальним синдромом / Е. Б. Яковлева, О. В. Лоскутова, А. І. Даманова // Збірник наукових праць Асоціації акушерів-гінекологів України. – К. : Інтермед, 2011. – С. 976–982.
63. Наказ МОЗ України від 29.11.2013 № 1030/102 „Про удосконалення системи планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я в Україні зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.12.2013 за №162/24694
64. Наказ МОЗ України від 21.01.2014 №59 „Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги з питань планування сім'ї,,
65. Наказ МОЗ України від 15.07.2011 № 417 "Про організацію амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні"
66. Наказ МОЗ України від 31.12.2004 № 676 «Про затвердження клінічних протоколів акушерської та гінекологічної допомоги»
67. Наказ №583 МОЗ України від 15.12.2003 р. „Про затвердження клінічних протоколів з акушерської та гінекологічної допомоги”. 2003.
68. Наказ №620 МОЗ України від 29.12.2003 р. „Про організацію надання стаціонарної акушерсько-гінекологічної та неонатологічної допомоги в Україні”. 2004.
69. Carolli G, Belizan J, Stamp G. Episiotomy for vaginal birth. Cochrane Database of Systematic Reviews, 2003, Issue 4.
70. Essential Antenatal, Perinatal and Postpartum Care. WHO EURO, Copenhagen, 2003.
71. Essential newborn Care and Breast feeding. WHO EURO, 2003
72. International Confederation of Midwives, International Federation of Gynaecology and Obstetrics. Jointstatement management of the third stage of labour to prevent postpartum haemorrhage. TheHague: ICM, London, FIGO, 2003.
73. Pregnancy, Childbirth, Postpartum and Newborn Care: A guide for essential practice. WHO, Geneva, 2006.

74. Prendiville WJ, Elbourne D, McDonald S. Active versus expectant management in the third stage of labour. Cochrane Database of Systematic Reviews. 2007, Issue 1.
75. Prevention and Treatment of Post-partum Haemorrhage: New Advances for Low Resource Settings. Joint Statement. International Confederation of Midwives (ICM) International Federation of Gynaecology and Obstetrics (FIGO), 2006.
76. RCOG Royal College of Obstetricians and Gynaecologists The Use of Electronic Fetal Monitoring – The use and interpretation of cardiotocography in intrapartum
77. Нормативні документи
78. Конституція України від 28 червня 1996 р. (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
79. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – ст. 144.
80. Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – ст. 56.
81. Кодекс законів по працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50. – Додаток до номеру.
82. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – ст. 1122.
83. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – ст. 131.
84. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10. – ст. 88.
85. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – ст. 356.
86. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40, /40-42/. – ст. 492.
87. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – ст. 19.
88. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19 жовтня 2017 р. № 2168-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 5. – ст. 31.
89. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – ст. 314.
90. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – ст. 275.
91. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – ст. 2056.
92. Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 р. № 2297-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – ст. 481.

93. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – ст. 379.
94. Про звернення громадян: Закон України 02 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – ст. 257.
95. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – ст. 650.
96. Про лікарські засоби : Закон України від 04 квіт.1996 р. № 123/96-ВР (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – ст. 86.
97. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 р. № 222-VIII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – ст. 158.
98. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори Закон України від 12 лютого 1995 р. № 60/95-ВР (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – ст. 60.
99. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 3. – ст. 25.
100. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – ст. 668.
101. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України "у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно" (справа про безоплатну медичну допомогу): Рішення Конституційного Суду України від 29 травня 2002 року № 10-рп/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 23 – ст. 1132
102. Наказ МОЗ №1422 від 29.12.2016 «Зміни до методики розробки та впровадження медичних стандартів (уніфікованих клінічних протоколів) медичної допомоги на засадах доказової медицини».
103. Наказ МОЗ України № 110 від 14.02.2012 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування».
104. Наказ МОЗ України № 183 від 31.03.2015 «Про затвердження сьомого випуску Державного формуляра лікарських засобів та забезпечення його доступності».
105. Наказ МОЗ України № 127 від 02.03.2011 «Про затвердження примірних табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення центральної районної (районної) та центральної міської (міської) лікарень».

ПРЕДМЕТНО – ТЕМАТИЧНІ КАТАЛОГИ:

106. <http://www.library.univ.kiev.ua> – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
107. <http://inmeds.com.ua/> – веб-ресурс «Єдиний медичний простір»;
108. <http://www.bnf.fr/> – Національна бібліотека Франції;
109. <http://www.ddb.de/> – Німецька електронна бібліотека;

110. <http://nmuofficial.com/news/dostup-do-resursu-access-medicine/> - веб-ресурс ACCESS MEDICINE
111. <https://go.amboss.com/BNMU-Campus-Trial-2020> - веб-ресурс AMBOSS